

307
700

FERID SUMAN

PRIRUANTIK

OPERATORE

O NAČINU POLAGANJA ISPITA ZA OPERATORE

Stručni ispiti za sve operatorske klase polažu se na osnovu programa koji je izdao Savezni odbor SRJ uz saglasnost Uprave za radioisobraćaj. Ovaj program predviđa da su kandidati za operatore svih klasa dužni polagati stručni ispit iz sledećih elemenata:

- a) primanje na sluh i kucanje Morzeove azbuke;
- b) poznavanje Statuta Saveza radioamatera Jugoslavije;
- c) poznavanje Uredbe o postavljanju i radu emisionih radiostanica;
- d) poznavanje Pravilnika o postavljanju i radu amaterskih radiostanica;
- e) poznavanje Međunarodnog pravilnika o radiosaoobraćaju;
- f) poznavanje obaveza operatora kao članova SRJ;
- g) poznavanje amaterskog radiosaoobraćaja;
- h) praktično održavanje improvizovane amaterske radioveze;
- i) poznavanje osnova elektro i radiotehnike i amaterskih radiouređaja.

Obim znanja svakog od ovih elemenata različit je za svaku klasu, što je konkretno razrađeno u ovom priručniku. Za svako pitanje i odgovor naznačeno je na koje operatorske klase se odnosi odgovor odnosno deo odgovora. Oznake su izvršene rimskim brojevima prema odgovarajućim klasama. Ako se materija odnosi na sve operatorske klase stavljena je oznaka: »za sve klase«.

Izuzetak čini materijal namenjen za kandidate za drugog operatora ili članove uže porodice. On je priručnikom, svakako, obuhvaćen, ali nije posebno izdvojen, jer bi to zahtevalo posebno tretiranje mnogih već obrađenih pitanja samo na jednostavniji način. Da bi kandidat za drugog operatora znali kako i u kojoj meri da pripremaju ovo gradivo za ispit navodimo posebno program za ovu vrstu operatora.

Program stručnog ispita za operatera-člana uže porodice (drugog operatera)

Članovi uže porodice (roditelji, bračni drug i deca) koji žive u zajednici sa članom SRJ, imaoćem dozvole za ličnu amatersku radiostanicu, polažu stručni ispit samo za rad telefonijom, zatim odredbe pravila za rad radioamatera operatera i propise o amaterskom radiosaoobraćaju. Ako kandidat želi da dobije odobrenje i za rad telegrafijom, onda mora polagati i ispiti iz kucanja i prijema na sluh Morzeovih znakova.

Program ispita iz navedenih predmeta je sledeći:

A. Održavanje radioamaterske veze telefonijom

Ova veza se improvizuje usmenim razgovorom između članova komisije i kandidata, imitirajući radiotelefonski razgovor preko stanice. Kandidat upotrebom privremeno dodeljenog pozivnog znaka i pozivom CQ treba samostalno da održi fonijsku amatersku radiovezu, u kojoj mora da prenese sve podatke uobičajene u ovoj vezi.

B. Kucanje i prijem na sluh Morzeovih znakova

(samo ukoliko kandidat želi da dobije odobrenje za rad i telegrafijom)

Program za polaganje ovog dela ispita je isti kao što je propisan za amaterske operatore odgovarajuće klase koju nosi imalac radiostanice u porodici.

C. Pravila za rad radioamatera-operatera i propisi o amaterskom radiosaoobraćaju

1. Statut Saveza radioamatera Jugoslavije. Ciljevi i zadaci organizacije SRJ — u glavnim crtama.

2. Uredba o postavljanju i radu emisionih radiostanica. Pravilnik o postavljanju i radu amaterskih radiostanica i propisi SRJ za rad operatera.

Uredbu i Pravilnik treba poznavati samo u glavnim crtama u onoj meri koliko se odredbe istih odnose na radioamaterne operatore-članove uže porodice (druge operatore).

3. Odredbe međunarodnih propisa o radiosaoobraćaju. Odredbe ovih propisa treba poznavati po programu za operatore IV klase.

4. Poznavanje amaterskog radiosaoobraćaja i praktično održavanje amaterske radioveze.

Poznavanje propisa: pozivni znaci jugoslovenskih amatera, značenje dodatnih slova: P,MM, AM, X i Y. Skala RST i RSM,

stepeni ovih skala i čemu one služe. Prefiksi evropskih država i ostalih država ostalih kontinenata.

Tablice za arisanje teže razumljivih reči telefonijom. Podela sveta na zone, značenje oznaka lokalnih vremena: GMT, MEZ, BEV. Podaci koji se daju korespondentu. Izgled sigurne karte, kako se popunjava i vrši njihova razmena. Najvažnije kratice CQ kada i značenje osnovnih amaterskih kratice.

Ako kandidat želi da dobije odobrenje i za rad telegrafijom, onda se ova veza održava praktično, improvizujući je pomoću zujalica. Kandidat upotrebom privremeno dodeljenog pozivnog znaka za drugog operatera i pozivom CQ treba da održi amatersku telegrafsku radiovezu, upotrebljavajući odgovarajuće kratice.

Za orijentaciju kako kandidatima tako i članovima komisija dajemo u celini uputstvo o načinu polaganja stručnih operaterskih ispita.

Uputstvo o podnošenju prijavi i o uslovima za polaganje stručnih ispita za radioamaterne — operatore

1. Radioamaterska operaterska stručna osposobljenost stiče se polaganjem stručnog ispita. Stručni ispit se polaže za: radioamatera — operatera IV, III, II i I klase i za radioamatera-operatera člana uže porodice (dugog operatera).

Poseban ispit polaže se takođe za rad telefonijom na stranim jezicima.

Za operatore stanica za telekomandu stručni ispit se ne polaže.

2. Stručne ispite za radioamaterne — operatore mogu polagati samo članovi Saveza radioamatera Jugoslavije kada navršte 14 godina života, a članova uže porodice (drugi operatori) kada navršte 12 godina života.

3. Kandidat koji želi da polaže stručni ispit za radioamatera — operatera dužan je da podnese molbu svom republičkom odboru SRJ preko uprave radiokluba, čiji je član. Za drugog operatera na ličnoj radiostanici molbu podnosi član SRJ koji poseduje ličnu amatersku radiostanicu. Međutim, ako je kandidat za drugog operatera punoletan, on podnosi molbu za polaganje ispita lično, uz izjavu saglasnosti imaoća radiostanice na kojoj će raditi.

Uz molbu za polaganje stručnog ispita treba priložiti potvrdu o članstvu u Savezu radioamatera Jugoslavije, koja mora da sadrži i podatak o godinama starosti kandidata. Uprava radiokluba dužna je da u roku od 10 dana dostavi molbu odnosnom republičkom odboru sa svojim mišljenjem.

Pri sprovođenju molbi kandidata za polaganje ispita uprava radiokluba dužna je da navede sledeće:

- kakvi su moralno-politički kvaliteti kandidata;
- u čemu se sastoji aktivnost kandidata u radioklubu;
- da li, prema tome, kandidat zaslužuje preporuku da postane radiooperator, odnosno da stekne pravo rada na radiostanici ili da dobije višu klasu i pravo posedovanja amaterske stanice.

Molbe pripadnika sa područja Autonomne Kosovsko-Metohijske oblasti, odnosno Autonomne Pokrajine Vojvodine, radioklub sprovodi preko svog oblasnog, odnosno pokrajinskog odbora, koji je dužan da je u roku od 5 dana sa svojim mišljenjem dostavi republičkom odboru SRJ.

4. Mesto i vreme održavanja stručnog ispita određuje republički odbor SRJ. Ispiti se mogu održavati 4—6 puta godišnje, a izuzetno, ako postoje opravdani razlozi, stručni ispiti se mogu polagati u svako doba i zasebno određivati mesto i vreme održavanja ispita.

O svakom ispitnom roku, mestu i vremenu polaganja pojedinih stručnih ispita republički odbor dužan je da 10 dana ranije dostavi izveštaj Saveznom odboru.

5. Na stručnim ispitima za sve 4 klase radioamatera — operatora polažu se sledeći predmeti:

- a) Osnovi elektro i radio tehnike;
- b) Kucanje i prijem na sluh Morzeovih znakova;
- c) Pravila za rad radioamatera — operatora i propisi o amaterskom radiosobraćaju.

U ova pravila i propise spadaju:

- Statut Saveza radioamatera Jugoslavije;
- Uredba o postavljanju i radu emisionih radiostanica;
- Pravilnik o postavljanju i radu amaterskih radiostanica i propisi SRJ za rad radiooperatora;
- Osnovne odredbe međunarodnih propisa o radiosobraćaju;
- Poznavanje amaterskog radiosobraćaja i praktično održavanje amaterske radioveze.

6. Program za stručne ispite za II odnosno I klasu radioamatera — operatora iz predmeta po prethodnom članu obuhvata poznavanje svih određaba potrebnih i za zvanje radiooperatora III i IV klase.

Program za stručne ispite za III klasu radioamatera — operatora ne obuhvata celokupan program propisa za IV klasu. Za sticanje zvanja radioamatera — operatora III klase nije potrebno prethodno polaganje ispita za IV klasu

Stručni ispit za III ili IV klasu mogu kandidati polagati po izboru. Operator III klase, ako želi da ima prava i operatera IV klase, obavezan je da za ovu klasu prethodno položi stručni ispit.

Za polaganje ispita za II klasu potrebno je prethodno položiti ispit za III klasu i provesti kao operator III klase najmanje godinu dana ili održati najmanje 200 potvrđenih veza sa raznim stanicama.

Za polaganje ispita za I klasu potrebno je prethodno položiti ispit za II klasu i raditi najmanje 6 meseci na ličnoj amaterskoj radiostanici.

Izuzetno, Predsedništvo SRJ može da odobri polaganje ispita za II i I klasu i pre određenih rokova, u specijalnim slučajevima za lica koja su kroz svoju profesiju mogla da steknu znanja i iskustvo kojim treba da raspolaže radiooperator I ili II klase.

7. Stručni ispit za radioamatera — operatora polaže se pred stalnom ispitnom komisijom od 3 člana. Ispitnu komisiju obrazuju izvršni odbori republičkih odbora SRJ. Pri svakom republičkom odboru SRJ može biti jedna ili više komisija (opr. posebne komisije za IV i II klasu, a posebne za I i II klasu).

Svaki republički odbor dužan je da dostavi Saveznom odboru imena komisije i naknadne izmene u njenom sastavu.

8. Članovi ispitne komisije su prvenstveno članovi SRJ. U sastavu komisije može biti i jedan stručnjak iz oblasti radiotehnike, iako nije član SRJ.

Ako kandidati polažu ispit za zvanje radiooperatora I i II klase, u komisiji od 3 člana najmanje dvojica moraju biti sa položenim ispitom za radiooperatore I klase i sa praktičnim stažom radioamatera — operatora od najmanje dve godine.

Ako kandidati polažu ispit za radioamatera — operatora III i IV klase onda u komisiji umesto radiooperatora I klase, mogu biti i radioamateri — operatori II klase.

9. Izvršni odbor republičkog odbora SRJ određuje članove ispitne komisije i istovremeno naznačuje predsednika. Za svakog člana ispitne komisije određuje se i njegov zamenik, odgovarajuće klase operatora.

Ispitna komisija je odgovorna za solidnost znanja radioamatera — operatora koji je položio ispit.

10. Ispitna komisija dužna je da u roku od 10 dana po svakom završenom stručnom ispituu dostavi svoj izveštaj i spisak kandidata koji su polagali ispit za radioamatera — operatora svom republičkom odboru, i to u 3 primerka od kojih

jedan primerak Savezni odbor SRJ dostavlja Upravi za radioobraćaj.

Spisak kandidata koji su polagali ispit treba da sadrži sledeće podatke: redni broj, rođeno i porodično ime kandidata, zanimanje, datum i mesto rođenja, kome radioklubu SRJ pripada, mesto i vreme polaganja ispita, za koju klasu je polagao ispit i sa kakvom ocenom. Spisak kandidata potpisuje predsednik i članovi komisije.

Na osnovu spiska kandidata koji su položili ispit za radioamatere, republički odbori su dužni da ustroje evidenciju o svim članovima SRJ koji su položili stručni ispit za radioamatere — operatore.

11. Kandidati koji polazu stručni ispit za radioamatere — operatera dobijaju od svog republičkog odbora diplomu.

Diploma sadrži: rođeno i porodično ime kandidata, njegovo redovno zanimanje, datum i mesto rođenja, mesto i vreme polaganja ispita, za koju operatorsku klasu je položio ispit i sa kakvim uspehom.

Diplomu potpisuju članovi ispitne komisije i predsednik republičkog odbora SRJ.

12. Prilikom polaganja stručnog ispita kandidati se ocenjuju sledećim ocenama: »položio sa pohvalnim uspehom«, »položio« i »nije položio«. Ocenom »položio sa pohvalnim uspehom« ocenjuju se kandidati koji su pokazali odlično poznavanje materije iz svih predmeta ispitnog programa.

13. Ako kandidat ne položi stručni ispit, ispitna komisija određuje rok u kome kandidat može ponoviti ispit. Ovaj rok ne može biti kraći od 3 meseca ni duži od godinu dana.

Ponavljanje ispita nije ograničeno.

14. Ispit za sticanje prava za rad na amaterskim radio-stanicama na stranom jeziku, radioamater — operator polaže pred zasebnom ispitnom komisijom. Ovu komisiju određuje republički odbor SRJ i ona se sastoji od dva radioamatere — operatera koji poznaju dotični jezik.

Ispitna komisija daje pozitivnu ocenu onom operatoru koji je pokazao sposobnost da samostalno održava radiotelefonsku vezu na dotičnom stranom jeziku.

Ako je radioamater — operator na osnovu izveštaja komisije položio ispit iz stranog jezika, republički odbor SRJ izdaje mu odgovarajuće odobrenje da u radu fonijom na amaterskoj radiostanici može koristiti taj strani jezik.

15. Kandidat koji je pozvan na polaganje stručnog ispita za radioamatere — operatera dužan je da prethodno svom republičkom odboru SRJ uplati taksu u iznosu koji prethodno utvrđuje Plenum Saveznog odbora SRJ.

Obustavljanje od stručnog ispita koji je zakazan ne daje pravo kandidatu da mu se vrati uplaćena taksa, sem ako je on sreću opravdan izostanak (bolest, hitan službeni put, smrt jednog od članova itd.), o čemu donosi odluku izvršni odbor republičkog odbora.

Odlaganje već zakazanog stručnog ispita može se izvršiti samo na osnovu posebnih odluka izvršnog republičkog odbora.

16. Putni troškovi za članove ispitne komisije kada putuju izvan mesta stalnog boravka, pada na teret finansijskog preduzeća prihoda i rashoda odgovarajućeg republičkog odbora SRJ.

17. Ispitivanje kandidata na ispitima vrši se odvojeno, tj. komisija ispituje svakog kandidata ponaosob. Izuzetak čini ispit iz kucanja i prijema na sluh Morzeovih znakova, kao i ispit iz održavanja amaterske radioveze telegrafijom na sužalci, koji se može obaviti i grupno.

18. Način polaganja stručnog ispita za radioamatere — operatore iz pojedinih predmeta je sledeći:

a) kod ispita iz **osnova elektro i radiotehnike** kandidatu se postavljaju najmanje po tri pitanja iz svakog dela namerenog za tu klasu tj. iz elektro i radiotehnike i poznavanje radiouređaja.

Da bi dobio pozitivnu ocenu iz ovog predmeta kandidat mora pozitivno da odgovori bar na dva pitanja iz svakog dela.

b) **kucanje i prijem na sluh Morzeove azbuke** vrši se po unapred pripremljenim tekstovima od strane komisije. Svaki kandidat za pojedine klase radioamatere — operatera treba da primi na sluh odnosno da otkuca ujednačenom brzinom i ritmom tri teksta, svaki tekst u vremenu od dva minuta, i to:

kandidat za radioamatere-operatora IV klase

— 8 broječnih grupa sa po 5 brojeva u grupi;

— 12 slovnih grupa sa po 5 slova u grupi;

— 60 slova teksta na engleskom jeziku;

kandidat za radioamatere-operatora III klase:

— 16 broječnih grupa sa po 5 brojeva u grupi;

— 20 slovnih grupa sa po 5 slova u grupi;

— 100 slova teksta na engleskom jeziku.

kandidat za radioamaterskog operatora II klase:

- 30 brojevanih grupa sa po 5 brojeva u grupi;
- 30 slovnih grupa sa po 5 slova u grupi;
- 140 slova teksta na engleskom jeziku.

kandidat za radioamaterskog operatora I klase:

- 24 brojčane grupe sa po 5 brojeva u grupi;
- 36 slovnih grupa sa po 5 slova u grupi;
- 180 slova teksta na engleskom jeziku.

Kandidat za drugog operatora na ličnoj radiostanici koji želi da radi telegrafijom, polaže deo ispita iz prijema i predaje kao što je to predviđeno za radioamatere-operatora II odnosno I klase.

Da bi dobio pozitivnu ocenu iz prijema na sluh, kandidat mora da primi sve otkucane Morzeove znake iz sva tri navedena dela, a da pri tome ne napravi više od 6 grešaka u svakom pojedinom delu. Greškom se smatra svako ispušteno ili pogrešno primljeno slovo ili broj.

Da bi dobio pozitivnu ocenu iz kucanja Morzeovih znaka kandidat treba da svaki pojedini tekst otkuca rukom na običnom tasteru u roku od najmanje dva minuta. Pri ispitu iz kucanja najmanje dva člana komisije primaju, odnosno prate kucanje kandidata i beleže greške i vreme. I ovde, kao i pri prijemu, kandidat ne sme da učini više od 6 grešaka u svakom pojedinom delu (brojčane i slovne grupe i tekst na engleskom jeziku).

c. — Kod ispita iz pravila za rad radioamaterskog operatora i propisa o amaterskom radiosaoobraćaju kandidatu se postavljaju iz svakog dela i to:

- 2 pitanja iz poznavanja Statuta SRJ;
- po 2 pitanja iz poznavanja Uredbe o postavljanju i radu emisionih stanica, Pravilnika o postavljanju i radu amaterskih radiostanica i propisa SRJ za radioamatere;
- 2 pitanja iz poznavanja osnovnih odredaba međunarodnih propisa o radiosaoobraćaju;
- 2 pitanja iz poznavanja amaterskog radiosaoobraćaja i praktično održavanje amaterske radioveze, imitacijom preko zujalice.

Da bi dobio pozitivnu ocenu iz pravila i propisa kandidat mora da pozitivno odgovori na svako pitanje i da uspešno održi amatersku radiovezu.

19. Ako kandidat dobije negativnu ocenu iz bilo kog predmeta, on se dalje ne ispituje, već se smatra da stručni ispit u celosti nije položio.

30 Ispiti iz svih predmeta su teorijski i praktični. Praktični ispiti vrše se iz drugog dela poznavanja amaterskog radiosaoobraćaja i to imitacijom održavanja amaterske veze telegrafijom na zujalici. Poznavanje radio uređaja ispituje se takođe praktično na radiostanici i to davanjem objašnjenja funkcionisanja i praktičnog rukovanja uređajima. Na osnovu predviđenog dela ispita cení se da li je kandidat postigao dovoljno sposobnost za samostalan rad na stanici kao radioamaterski operator.

Ispitna komisija postavlja obavezno svakom kandidatu jedno uputstvom određen broj pitanja i to samo ona pitanja koja su u priručniku naznačena za odnosnu klasu. To, međutim, ne uključuje pravo komisije da dopunskim pitanjima proverava znanje kandidata iz nižih, prethodnih klasa.